

Politické souvislosti

Celosvětový konsenzus týkající se řešení otázek životního prostředí – zejména v oblasti změny klimatu a jejích rizik – se postupně zvyšuje. Důraz je kladen zejména na nedostatečnou bezpečnost zajištění zdrojů, nepředvídatelnost vývoje klimatu, sociální narušení a vysoké ekonomické náklady. Zvyšuje se také povědomí o odlišných dopadech environmentálních problémů na ženy a muže a o způsobech, jak genderové nerovnosti oslabují schopnost žen reagovat na tyto hrozby, které je posilováno také zjištěními o odlišném spotřebitelském chování mužů a žen.

Zmírňování změny klimatu v EU obecně

EU provádí opatření v oblasti energetické účinnosti, udržitelné dopravy a zachycování a ukládání CO₂ a hraje průkopnickou roli ohledně mezinárodních úmluv týkajících se změny klimatu.

Závěry Rady Evropské unie (červen 2012)

- Zdůrazňují naléhavou potřebu zlepšit rovnost žen a mužů při rozhodování v oblasti zmírnění klimatických změn, zejména v odvětví dopravy a energetiky.
- Zdůrazňují, že předsudky a stereotypy týkající se role žen a mužů napomáhají zachovávat genderově segregovaný vzdělávací systém a trh práce, včetně oblastí „zelené ekonomiky“, které jsou nejdůležitější pro zmírnění klimatické změny (např. odvětví dopravy a energetiky).

Evropský parlament (2007–2012)

- Vyzývá Komisi a Radu, aby zajistily, aby opatření týkající se klimatické změny neměla negativní dopad na rovnost žen a mužů, a aby hledisko rovnosti žen a mužů začlenily do politik v oblasti klimatu.
- Navrhuje přechod k „ekologickému hospodářství“ a vyzývá k provádění výzkumu o jeho dopadu na ženy a o jejich roli v této transformaci.

Evropská komise

Považuje energetiku a dopravu za jednu z prioritních oblastí (COM(2013) 216 final).

Strategické cíle Pekingské akční platformy a ukazatele EU

- K.1.** Aktivně zapojit ženy do rozhodování o životním prostředí na všech úrovních.
- K.2.** Začlenit otázky a hledisko rovnosti žen a mužů do politik a programů pro udržitelný rozvoj.
- K.3.** Posílit nebo vytvořit mechanismy pro posuzování dopadu rozvojových a environmentálních politik na ženy na vnitrostátní, regionální a mezinárodní úrovni

Ukazatele v této stěžejní oblasti zájmu byly vypracovány nedávno na základě iniciativy dánského předsednictví Rady EU. Jelikož jsou ekologické problémy důležité pro situaci žen, zaměřují se tyto ukazatele na vliv žen ve významných oblastech rozhodování o otázkách změny klimatu, zejména jejího zmírňování. Dále posuzují také podíl žen a mužů v přírodních a technických vědách a analyzují genderovou segregaci při volbě vzdělávání. Ukazatele týkající se druhého a třetího strategického cíle oblasti K Pekingské akční platformy zatím nejsou k dispozici. Těmito cíli – jež vyzývají k lepšímu začlenění hlediska rovnosti žen a mužů do environmentálních politik a programů – je tudíž třeba se dále zabývat.

Nejnovější údaje a informace obsahuje databáze *Women and men in the EU – facts and figures* (Ženy a muži v EU – fakta a čísla), kterou vytvořil Evropský institut pro rovnost žen a mužů a která je k dispozici na adrese:

<http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

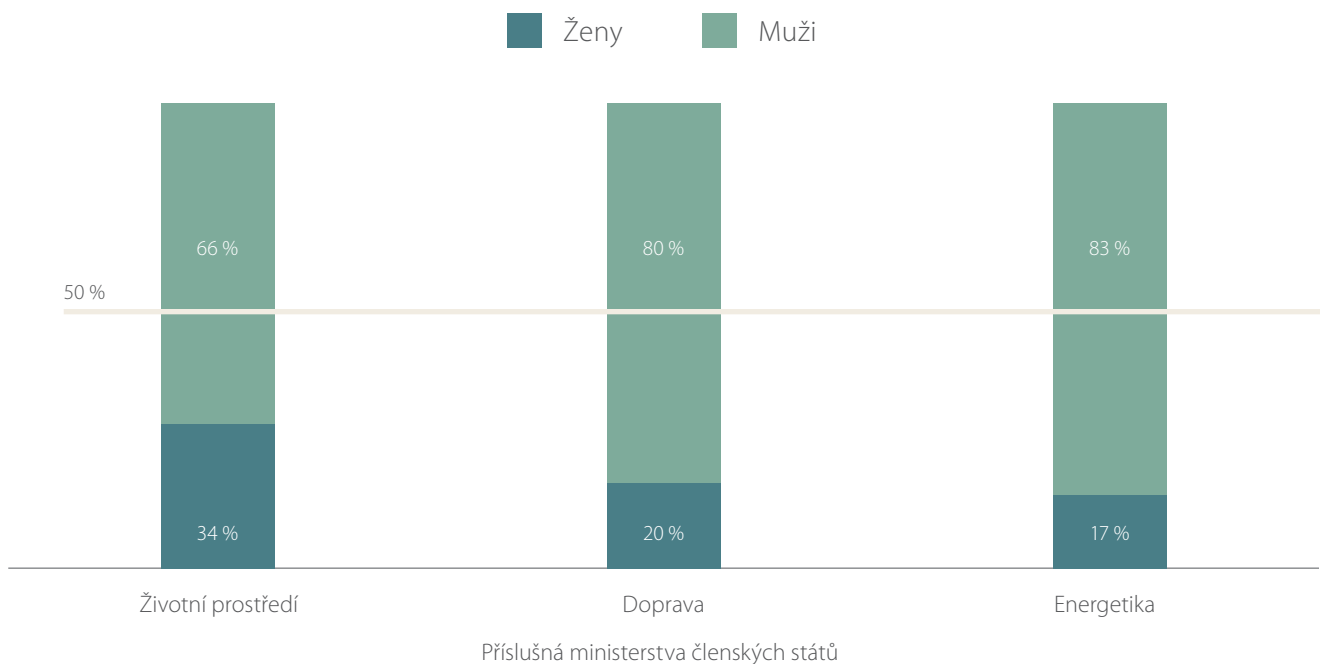
Zjištění vyplývající z údajů za celou EU

Pomalý pokrok při zapojování žen do rozhodování v otázkách životního prostředí

Zahrnutí žen do strategických rozhodnutí souvisejících s klimatem není jen zásadní otázkou demokracie, ale je také nezbytně nutné pro posuzování toho, jakým

PROCENTO ŽEN VE VYSOKÝCH FUNKCÍCH NA MINISTERSTVECH ČLENSKÝCH STÁTŮ, 2011

Zdroj: EIGE, Rovnost žen a mužů a změna klimatu, 2012

způsobem dopadají environmentální politiky a programy na ženy a muže. Většina lidí na rozhodovacích pozicích v této oblasti v EU jsou muži. Muži také dominují na nejvyšších pozicích na ministerstvech členských států, která řeší otázky změny klimatu. Celkově představovaly ženy v roce 2013 v EU 19 % ministrů a 34 % nejvyšších úředníků ministerstev životního prostředí, energetiky a dopravy.

Pokud jde o jmenování do nejvyšších funkcí, ženy jsou úspěšnější v resortu životního prostředí než v resortech energetiky a dopravy. V roce 2011 byly tedy ženy nejlépe zastoupeny na ministerstvech životního prostředí, kde zastávaly zhruba třetinu (34 %) nejvyšších pozic.

Obdobně jsou ženy stále nedostatečně zastoupeny v institucích, které se zabývají klimatem na úrovni EU. V roce 2013 byla ženami obsazena přibližně čtvrtina (27 %) rozhodovacích pozic v příslušných generálních ředitelstvích Evropské komise.

Zdá se, že lépe jsou ženy zastoupeny ve výborech Evropského parlamentu (2010–2014) zabývajících se klimatem: poslankyně tvoří 38 % členů příslušných výborů. Nejlépe jsou zastoupeny v oblasti životního prostředí, kde na ně připadá 49 % členů Výboru pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin.

Jak na úrovni členských států, tak na úrovni EU podle všeho pro ženy stále přetrvává „skleněný strop“, protože podíl žen se směrem k vyšším pozicím postupně snižuje.

Zvýšil se počet žen v procesu rozhodování o klimatické změně na mezinárodní úrovni

Největšího pokroku v zastoupení žen bylo dosaženo v hlavních klimatických institucích OSN, zejména

v pomocných orgánech Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu, kde se mezi lety 2009 a 2012 podíl žen trvale zvyšoval.

V posledních pěti letech dosáhly ženy rovněž pokroku, i když v menší míře, co se týče jejich zastoupení v delegacích konference smluvních stran OSN. Zde jejich podíl stoupl z 36 % (2004–2008) na 39 % (2008–2012).

Mezi absolventy technických oborů nadále dominují muži

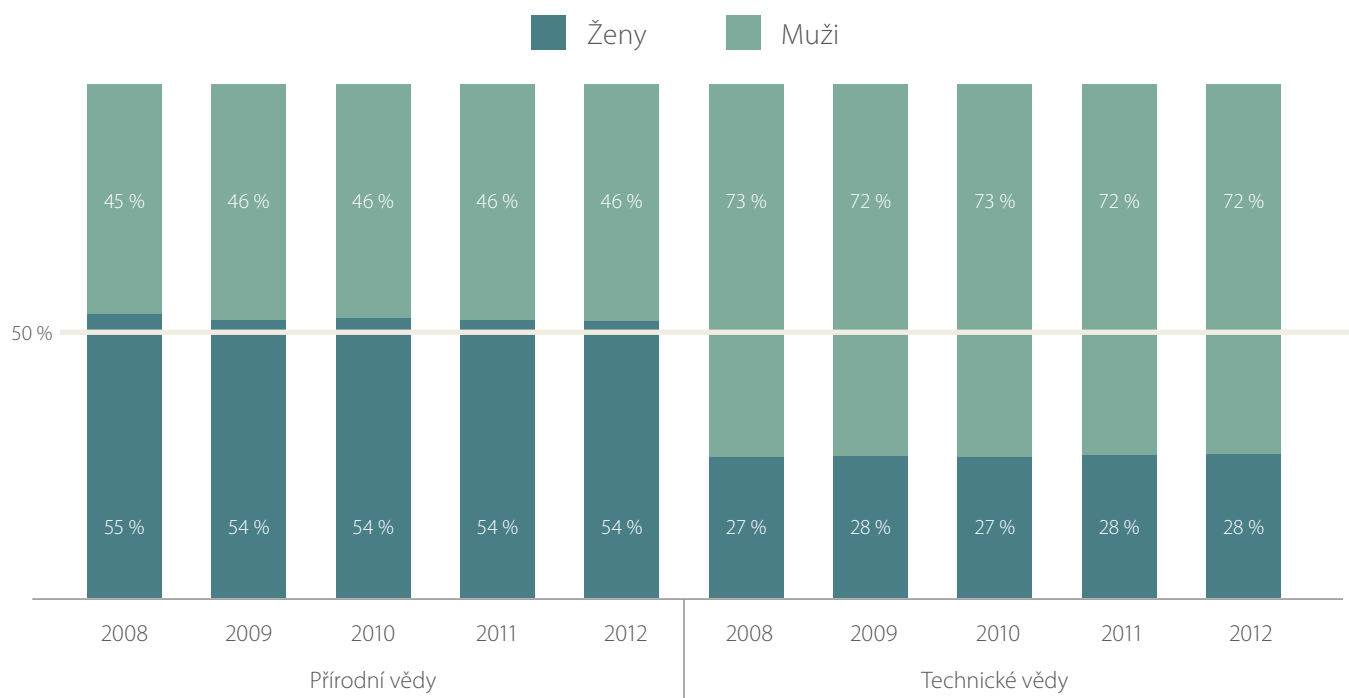
Kariéru v odvětví životního prostředí, energetiky a dopravy obvykle umožňuje sedm oborů vzdělávání, které jsou klasifikovány buď jako přírodní vědy (vědy o živé a neživé přírodě), nebo jako technické vědy (technické vědy a technické obory, výroba a zpracování, architektura a stavebnictví, přepravní služby a spoje a ochrana životního prostředí). V celé EU panuje relativní genderová vyváženost v oblasti přírodních věd, avšak mezi absolventy technických oborů i nadále dominují muži.

Vydeme-li z předpokladu, že pro přístup k pracovním místům v oblastech souvisejících s životním prostředím je nutná kvalifikace ve výše uvedených oborech, mají ženy jen omezené šance získat v těchto odvětvích zaměstnání a profesně růst. V roce 2010 tvořily ženy v EU pouze pětinu (22 %) zaměstnanců/kyň v odvětví dodávání elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu a v odvětví dopravy a skladování.

Vzdělání přitom nemusí být jedinou překážkou uplatnění a profesního postupu žen v odvětví energetiky a dopravy. K dalším faktorům patří přetrvávání genderových stereotypů, požadavky na časté cestování, stejně jako i pro ženy nepříznivé pracovní prostředí.

PROCENTO ABSOLVENTEK TERCIÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V PŘÍRODNÍCH A TECHNICKÝCH VĚDÁCH, 2008–2012

Zdroj: Eurostat, statistiky v oblasti vzdělávání

Lze nicméně předpokládat, že pro absolventy vzdělávání a odborné přípravy v technických oborech je snadnější získat zaměstnání v uvedených odvětvích. Nedostatečné zastoupení žen mezi těmito absolventy proto představuje překážku pro realizaci strategie Evropa 2020, jejímž cílem je působit proti segmentaci mezi různými

pracovníky/icemi na trhu práce. Kromě toho ohrožuje také dosažení cílů evropské strategie pro rovnost žen a mužů (2010–2015), která považuje segregaci jak ve vzdělávání, tak na trhu práce za hlavní příčinu rozdílů v odměňování žen a mužů.

Užitečné iniciativy

Různé přístupy k začlenění genderových aspektů do rozhodování o životním prostředí se uplatňují v několika členských státech. Rakouský program pro ochranu klimatu podporoval aktivní zapojení žen do rozhodování o politice životního prostředí a začleňování hlediska rovnosti žen a mužů. Rakouská Vídeň se již více než dvacet let věnuje plánování zohledňujícímu otázku rovnosti žen a mužů a genderová témata jsou dobře začleněna do územního plánování. V Německu uplatňuje Spolkové ministerstvo životního prostředí, ochrany přírody, výstavby a jaderné bezpečnosti (BMUB) rovnost žen a mužů jako základní zásadu jak v oblasti své přímé působnosti, tak při financování projektů prostřednictvím partnerů.

Širší začleňování hlediska rovnosti žen a mužů je prováděno také v Litvě, kde vnitrostátní programy pro rovné příležitosti žen a mužů již od roku 2003 zahrnují otázky žen a životního prostředí. Patří sem podpora spolupráce mezi nevládními organizacemi skrze začleňování dimenze rovnosti do ekologických projektů i prostřednictvím vládou řízených programů v oblasti životního prostředí zahrnujících hledisko rovného využití výsledků těchto projektů. Ve Slovinsku systematicky podporoval rovné příležitosti a přístupnost všech opatření program rozvoje venkova 2007–2013. Následně byl přijat nový plán rozvoje venkova 2014–2020, který sleduje cíle udržitelnosti. Prostřednictvím opatření v oblasti zemědělství a rozvoje venkova bude zvyšována životní úroveň a posilována rovnost žen a mužů. V České republice vypracovalo Ministerstvo životního prostředí v roce 2010 přístup, jak hledisko rovnosti žen a mužů začlenit do projektů a plánů s významným dopadem na životní prostředí, jako jsou plány výstavby, městské zeleně nebo dopravních služeb, například pokud jde o likvidaci a prevenci úniku látek úzce souvisejících se zdravím žen.

POKROKY A PŘEKÁŽKY V OBLASTI K: ŽENY A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

POKROKY

- Zvýšilo se zastoupení žen v rozhodovacích pozicích v oblasti životního prostředí a v mezinárodních delegacích pomocných orgánů Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu.
- Zvýšilo se zastoupení žen mezi absolventy/absolventkami oborů a v povoláních souvisejících s životním prostředím.
- Intenzivněji se diskutuje o vzájemném vztahu mezi změnou klimatu a genderovou problematikou.
- Členské státy usilují o zvýšení účasti žen ve vědecko-technickém vzdělání.

PŘEKÁŽKY

- Globální problémy, jako je změna klimatu, mají na ženy odlišný dopad než na muže.
- Ženy jsou nedostatečně zastoupeny při rozhodování o životním prostředí na všech úrovních (vnitrostátní, evropské a mezinárodní).
- Ženy jsou nedostatečně zastoupeny mezi absolventy/kami všech oborů souvisejících s životním prostředím, a zejména mezi absolventy/absolventkami, pracovníky/cemi a politickými činiteli/kami v oblastech souvisejících s energetikou a dopravou.
- Začleňování hlediska rovnosti žen a mužů do environmentálních politik je náročný úkol a cíle rovnosti žen a mužů se do strategií pro životní prostředí promítají jen zřídka.
- Porozumění genderově podmíněným způsobům výroby a spotřeby energie je zatím nedostatečné.

Jak dále v EU

- Získat lepší porozumění vztahu mezi genderem a životním prostředím s cílem zachytit dopad politik a programů v oblasti životního prostředí na ženy a na muže.
- Účinně začleňovat hledisko rovnosti žen a mužů do odpovědí na globální výzvy (např. změna klimatu či „zelený růst“).
- Vztít na vědomí, že ženy mohou být vůči změnám klimatu zranitelnější, a specificky posoudit dopad na příslušnice menšin.
- Zajistit zohledňování hlediska rovnosti žen a mužů v politikách prostřednictvím vyváženého zastoupení žen v rozhodovacích pozicích, aby bylo možné brát v potaz potřeby a přínosy žen.

Evropský institut pro rovnost žen a mužů (EIGE)

Evropský institut pro rovnost žen a mužů (EIGE) představuje centrum znalostí EU pro rovnost žen a mužů. Institut EIGE podporuje tvůrce politik a všechny příslušné orgány v jejich úsilí o zajištění rovnosti mezi ženami a muži (nejen) pro všechny Evropany/ky tím, že poskytuje odborné znalosti a srovnatelné a spolehlivé údaje o rovnosti žen a mužů v Evropě.

Další informace: <http://eige.europa.eu>

Středisko pro zdroje a dokumentaci Evropského institutu pro rovnost žen a mužů představuje inovativní a praktický nástroj vyvinutý pro hledání klíčových zdrojů týkajících se rovnosti žen a mužů, pro výměnu znalostí mezi těmi, kdo se zajímají o politiky a postupy v oblasti rovnosti žen a mužů, a také jako nástroj, který poskytuje prostor pro diskusi a debatu na internetu.

Další informace: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kontaktní údaje:
European Institute for Gender Equality
(Evropský institut pro rovnost žen a mužů)
Gedimino pr.16, LT-01103 Vilnius, LITVA
Tel. +370 5 215 7444, Tel.+370 5 215 7400

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN: 978-92-9218-649-4

doi: 10.2839/677920

MH-04-15-022-CS-N